

SOSYOLOG VE TARİHÇİ

PIERRE BOURDIEU

ROGER CHARTIER

VakıfBank Kültür Yayınları: 0113
İnsan ve Toplum: 011

SOSYOLOG VE TARİHÇİ

PIERRE BOURDIEU

ROGER CHARTIER

Özgün adı

Le sociologue et l'historien

Türkçesi

Zuhal Emirosmanoğlu

Kapak Görseli ve Sayfa Uygulama

Faruk Özcan

Kitap Editörü

Prof. Dr. Birol Çaymaz

Son Okuma

Hande Kayhan

VakıfBank Kültür Yayınları

Büyükdere Caddesi

No: 97 – Kat 4

Şişli 34394 İstanbul

Telefon: 0 212 354 5730

www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr

Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2021

© AGONE, 2010

ISBN 978-625-7447-17-1

Kitabın Türkçe yayın hakları VakıfBank Kültür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı

Turkuvaz Haberleşme ve Yay. A. Ş.

Güzeltepe Mahallesi Mareşal Fevzi

Çakmak Caddesi B Blok No: 29/1/1

Eyüpsultan İstanbul

Telefon: 0212 354 3000

Sertifika No: 46403

1. Baskı: Ekim 2021

SOSYOLOG
VE
TARİHÇİ

PIERRE BOURDIEU
ROGER CHARTIER

TÜRKÇESİ
ZUHAL EMİROSMANOĞLU

ROGER CHARTIER

1945'te Lyon'da doğan Roger Chartier, yüksek eğitimini 1966-1967 yılları arasında Sorbonne Üniversitesi'nde tarih alanında tamamlamıştır. Profesör, hâlihazırda Collège de France'da çalışmaktadır. Amerika'da Pennsylvania Üniversitesi'nde tarih alanında ve İspanya, Meksika, Brezilya ve Arjantin'in çeşitli üniversitelerinde misafir olarak ders vermektedir. Erken Modern Avrupa Tarihi alanındaki çalışmaları, Annales Okulu geleneğine dayanır ve esas olarak eğitim tarihi, kitap ve okuma tarihiyle ilgilenmektedir. Académie française tarafından 1992'de Tarih Büyük Ödülü'ne [Grand prix Gobert] layık görülmüştür. Bilinen eserleri arasında şunlar sayılabilir: *The Cultural Origins of the French Revolution* (1991), *The Order of Books: Readers, Authors, and Libraries in Europe Between the 14th and 18th Centuries* (1994), *On the Edge of the Cliff: History, Language and Practices* (1996).

ZUHAL EMİROSMANOĞLU

1979 yılında Bonn'da doğdu. 2002 yılında Hacettepe Üniversitesi Fransızca Mütercim Tercümanlık bölümünden mezun oldu. "Çeviribilim Sosyolojisiye Doğru: Bourdieu Sosyolojisiyle Türkiye'de Çeviribilim Alanını Düşünmek" başlıklı doktora tezini İstanbul Üniversitesi Çeviribilim bölümünde tamamladı. Çevirmen hâlihazırda aynı üniversitede Dr. Öğr. Üyesi olarak çalışmaktadır. İlgi alanları arasında sanat, felsefe ve sosyoloji yer almakta, suluboya ve illüstrasyonla uğraşmaktadır.

PIERRE BOURDIEU
(1930-2002)
RAHATSIZ EDİCİ
BİR SOSYOLOĞUN SOSYOLOJİSİ*

Bourdieu, şüphesiz çağdaş sosyolojik düşünce birikimine damgasını vurmuş önemli toplum bilimcilerden birisidir. Fransa'daki sosyal bilim camiası içinde diğer düşünürlerden ayırt edilmesini sağlayan en önemli özelliği; Althusserci skolastiği veya 70'li yıllara egemen dogmatik Marksizmin Sovyet veya Çin menşei masallarını ikna edici bulmayan sol eğilimli aydınlara yeni bir öneride bulunmasıdır. Bourdieu Karl Marx, Max Weber ve Émile Durkheim gibi modern sosyolojinin kurucu figürlerinin düşüncelerinin özgün bir sentezini yaparak onlara çekici bir alternatif sunmuş ve toplumsal sorunlar hakkında eleştirel bir yol haritası vermeyi başarmıştır.¹

Sosyolojiyi aşip sosyal bilimler *alanında*” özgün bir düşünür olarak anılmasındaysa yaşamının son on yıllık dönemi oldukça etkili olmuştur. Bourdieu bu dönemde, daha önceleri

* Okuyucuya öneri: Bourdieu'nün özgün ve çetrefilli sosyolojik yaklaşımına giriş için en iyi başvuru kaynaklarından birisi niteliğindeki bu kitap için yazdığım sosyoloğu sunuş yazısından önce Roger Chartier'nin kaleme aldığı önsözün okunmasının, Bourdieu'nün entelektüel tarihinin kronolojik akışına daha uygun olacağını düşünüyorum, –ed.n.

1. “Pierre Bourdieu. Un pessimisme libérateur”, *Mouvements*, 2002/2, numara 20, s. 5–7.

** Pierre Bourdieu'nün özgün sosyolojik yaklaşımında geliştirdiği temel kavramlardan birisi de çoğu zaman *habitus* ve farklı *sermayeler* kavramlarıyla birlikte kullandığı *alan(champ)* kavramıdır. Buna göre toplumsal evren farklı alanlardan müteşekkil bir yapı olarak kodlanır: siyasi alan, kültürel alan, medya alanı, dini alan vb. “Her alan, alan içi pozisyonlar için birbirleriyle yarışan bireyleri ihtiva etmesi çerçevesinde hakimiyet ve mücadele alanıdır,” *Science Humaine Bourdieu Özel Sayısı* –ed.n.

titizlikle savunduğu bilimsel alanın diğer alanlardan, özellikle de siyasi ve ekonomik alanlardan özerkliği anlayışını ve buna bağlı olarak bilim adamının siyasi alana müdahil olmaması gerektiğine dair yaklaşımını terk etmiş ve toplumsal adaletin yeniden tesisi adına neoliberal küreselleşme politikalarına karşı mücadeleye girişmiştir.

Bourdieu'nün çalışma hayatına hâkim olan görüş, toplumbilimcinin, yürüttüğü araştırmanın gereklerini yerine getirmek dışında herhangi bir görevi ve misyonu olmadığı şeklindedir; halk adına, halkın yararına ama aynı zamanda halkın yerine konuşma sorumluluğu yüklenenleri eleştiren Bourdieu, böylelerinin sonuçta kendi adlarına konuştuklarını düşünür.² Bourdieu eleştirel olmakla birlikte politik duruşunu kamusal alanda açıkça sergilemekten sakınırken 1995'te Paris demiryolu çalışanlarının grevine kamusal alanda açıkça destek olur. Bu tarihten itibaren Bourdieu'nün, aydının toplum içindeki yeri hakkındaki görüşlerinin köklü bir değişikliğe uğradığı görülmektedir. O hâlde Bourdieu'nün, adeta birdenbire başlamış gibi görünen ve kamusal sorumluluk üstlenen eleştirel aydın tavrını nasıl değerlendirilebiliriz? Söz konusu ani dönüşümü, Bourdieu'nün neredeyse otuz yıllık geçmişi olan bilimsel çalışmalarının doğal bir sonucu olarak görmek mümkün müdür? Bilimsel çalışmalarındaki eleştirel ve tavizsiz duruşunu göz önüne aldığımızda, Bourdieu'nün erken dönem –1990'lar öncesi– çalışmalarıyla neoliberalizm ve küreselleşme karşıtı, müdahil ve eleştirel aydın tavrı arasında tutarsızlıktan ziyade bir süreklilik ve tamamlanma ilişkisi olduğunu söyleyebilir miyiz?

Erken dönem çalışmalarında toplumsal bilimlerin, bilim olma niteliklerini *rahatsız edici* olmalarıyla ilişkilendiren Bour-

2. Bourdieu P., *Leçon sur la leçon*, Minuit, Paris, 1982, s. 27–28.

dieu, gündelik/popüler dil tarafından üzerleri örtülmüş tahakküm ilişkilerinin örtüsünü kaldırmanın, söz konusu bilimlerin en önemli işlevi olduğunu belirtmektedir. Bu dönemde (70'li yılların ikinci yarısı) sosyolojinin herhangi bir amaca yönelik bir işlevi olmaması gerektiğini, yegâne işlevinin bilimsel kıstasları takip ederek anlama yönelik araştırma yapmak olduğunu savunan Bourdieu³, bu anlama çabasının, iktidarı ve ona bağlı hakimiyet ilişkilerini çözümlenmekle başlaması gerektiğini belirtiyordu. Bu bağlamda, Bourdieu her ne kadar uzunca bir süre siyasi meseleler konusunda açıkça taraf olmasa ve siyasal alanda medyatik bir figüre dönüşmekten kaçınmış olsa da yürüttüğü sosyoloji araştırmaları baştan beri *rahatsız edici bir bilimin ürünleri* olarak şekillendiler. Lahire'in ifadesiyle Bourdieu'nün erken dönem çalışmaları, çoğu zaman politik anlamlar taşıyan araştırma konularını içeriyordu: bilimsel yazım tarzından sızan mücadeleci yaklaşımlar, çalışmalarındaki içeriğin örtük politik niteliği, sömürge idaresinden çıkış sürecinde Cezayir, okul ve toplumsal yeniden üretim, kültürel mallara ulaşımında eşitsizlik, toplumsal sınıfların beğenileri gibi.⁴

Bourdieu, özellikle 1995 kışında demiryolu çalışanları grevine müdahil olmasından itibaren, yüksek düzeyde bilimsel sermayeye sahip kimliğine radikal kamusal angajmanı ekleyerek şahsında bu iki unsuru birleştirmiş oluyordu.⁵ Düşününürün, bilimsel alanın özellikle politik, ekonomik ve medyatik alanlardan özerkliğini savunmasıyla bağlantılı olarak özenle korumaya çalıştığı bilim adamı kimliği, onun 90'lı yılların ikinci yarısından

3. Bourdieu P., *Questions de Sociologie*, Minuit, Paris, 1980, s. 28.

4. Lahire B., *Le travail sociologique de Bourdieu. Dettes et critiques*, La Découverte, Paris, 2001, s. 15.

5. Corcuff P., *Bourdieu autrement. Fragilités d'un sociologue de combat*, Textuel, Paris, 2003, s. 129.

itibaren belirginleşen militan çıkışlarına adeta soğuk bir elitizm havası katıyordu. Uzun yıllar bilimin bilimsel niteliğini korumak adına, bilimsel bilgiyle medya mecraları kanalıyla yaygınlık kazanan popüler haberdar olma şekilleri arasına kalın bir çizgi çizen Bourdieu'nün, siyasi arenaya çıkarken bu yaklaşımını sürdürmekteki ısrarı, hayatının son döneminde yaptıklarının elitist bir girişim olarak yorumlanmasına neden oldu.⁶ Erken dönem çalışmalarında sosyolojiyi rahatsız edici bir bilim olarak kodlayan Bourdieu'nün⁷, 90'lı yıllarda rahatsız edici bir sosyolog olarak eleştirel, muhalif bilim adamı kimliğiyle kamusal alanda toplumsal sorunlara müdahil olması radikal, ancak tarafsız tavrından ani bir uzaklaşma şeklinde değerlendirilerek eleştirildi.

Bununla birlikte geçirdiği değişim ve geldiği nokta itibarıyla Bourdieu için ani bir rota değişikliğinden ziyade süreç içinde, onun düşünce seyrini tamamlamasını sağlayan dönüm noktalarından bahsetmek daha uygun olacaktır. Varolduğu akademik camiada rüştünü ispatlayarak *otorite* pozisyonuna yükselmesi ve 1981'de *Collège de France*'ta⁸ sosyoloji kürsüsüne atanması Bourdieu için böyle bir dönüm noktası olmuştur. Bu atama, Bourdieu'nün Fransa'da ve uluslararası bilimsel camiadaki tanınırlığı konusunda bir tür sıçrama etkisi yaratmış, atamayla başlayan yükseliş süreci devam etmiştir. Söz konusu dönüşümü, Bourdieu'nün kendi hayat hikâyesini kaleme aldığı *Kendi Kendini Tahsil İçin Eskiz* yazısından [*Esquisse pour une auto-analyse*] hareketle

6. Corcuff P., "Respect critique", *Sciences Humaines*, Pierre Bourdieu'nün Eserleri Özel Sayısı, 2002, s. 39.

7. Bourdieu P., *Questions de Sociologie*, Minuit, Paris, 1980, s. 19–36.

8. 16. yüzyılda kurulmuş, Fransa'nın en saygın yükseköğretim ve araştırma kurumu. Kurumun diğer yükseköğretim kurumlarından ayırt edilmesini sağlayan benzersiz özelliği, bilginin üretimi ve eğitim yoluyla aktarılması süreçlerini eşzamanlı gerçekleştirme kapasitesidir.

değerlendirebiliriz. Bu durumda karşımıza çıkan tabloda onun “bireysel ve kolektif gelişim seyrini anlayabilmek için sosyoloji ve sosyal bilimler alanlarının verili durumunu, her iki alan içindeki ve bu iki alan arasındaki simgesel güç/iktidar/nüfuz ilişkileriyle birlikte ele alarak tutarlı bir yöntemle tahlil etmek gerekir.”⁹ Bu çerçevede 90’lı yıllarda sosyolojinin, sosyal bilimler disiplinleri içerisindeki konumunun pozitif anlamda değişimi ve böylelikle sosyoloji alanında gündeme gelen yapısal dönüşüm, Bourdieu’ye, sosyoloji alanı içinde hem alanı dönüştürebilmesini sağlayan hâkim pozisyonu hem de bundan 30 yıl önce dillendiremeyeceği şeyleri söyleme imkânını verdi.

1993 yılında atıfık bir araştırma projesinin, *la Misère du Monde* (Dünyanın Sefaleti) başlığıyla kolektif bir yayın olarak basılmasıyla Bourdieu ve araştırma ekibinin tanınırlığı akademik dünyanın sınırlarını aştı. Çoksatanlar arasına giren ve kısa süre içinde birçok dile çevrilen kitap medyatik ve politik alanlarda yoğun tartışmalara konu oldu. Yeni liberalizmin yükselişiyile birlikte refah devletinin sosyal haklar alanındaki kazanımlarının aşındırılmasıyla ortaya çıkan toplumsal sonuçların, sıradan insanlar tarafından sancılı bir şekilde deneyimlenmesini *konumların sefaleti* (Fakirlik değil, bir tür ıstırap ve düş kırıklığı.) olarak onların diliyle ortaya koymaya çalışan bu çalışma, Bourdieu’nün medyada giderek daha fazla görünmesini ve tanınırlık kazanmasını sağladı. *Dünyanın Sefaleti* sıradan insanlara, “Anlatılan senin hikâyendir,”¹⁰ diyerek seslenen, kişisel düzeyde tecrübe edilen sorunların toplumsal ve politik boyutlarına ışık tutan, alışılmadık bir sosyoloji çalışmasıdır. Bu bağlamda Bourdieu ve ekibi, *Dün-*

9. Bourdieu P., *Science de la science et réflexivité*, Raison d’Agir, 2001, s. 209.

10. Wacquant L., “Bourdieu’de eylem ve sembolik iktidar: Berkeley’den görünüm”, –çn. Aksu Akçaoğlu, *Toplum ve Bilim*, İstanbul, 2017, 142, s. 12.

yanın Sefaleti kitabıyla neoliberal politikaların kurbanlarına dair bilgiyi kamuoyuna ifşa ederek söz konusu toplumsal kesimlere, kendi sorunlarına müdahil olma imkânını vermek isteyen ve politika yapmanın bir başka biçimini öneren bir duruş sergilemiştir.

Bourdieu her ne kadar uzun süre eleştirel perspektifte önemli sosyoloji araştırmaları gerçekleştirmiş olsa da ortaya koyduğu eleştirel duruşun kamuoyuna mal olması, yani tanınması ve görünürlük kazanması oldukça geç bir döneme tekabül eder. Bu konuda kendisinin yaptığı bir açıklama hem zamanla olgunlaşmasına hem de akademik alan içerisinde uzun yıllar boyunca verdiği mücadeleyi muzaffer bir biçimde tamamlamasına dikkat çeker:

“Ben de aslında bu tarafsızlık etiğinin, müdahil olmayan bilimsel uzmanlık anlayışının kurbanıyım,” diyen Bourdieu, uzun yıllar boyunca gerçekleştirdiği bilimsel çalışmalar, dönemin politik ve sosyal sorunlarına dokunsa da araştırmalarının sonuçlarını kamusal alana mal etmemeye özen gösteren bir duruş sergilediğini vurgulamaktadır. Düşünür, bu dönemini ve geçirdiği dönüşümü anlatırken, “Yaptığım alan araştırmalarından çıkan bazı belirgin sonuçları kamuoyuyla paylaşmaktan –pişmanlık duymama rağmen– imtina ediyordum. İlerleyen yaşımın verdiği güven duygusuyla, aynı zamanda kamusal alanda tanınırlığının artmasıyla ve gerçek bir *politik aciliyetin baskısı altında* politik alanda *müdahil olmaya itildim*. Sanki toplumsal âlemden politika yapmadan bahsetmek mümkünmüş gibi. (Aslında) Bir sosyoloğun yapmadığını sandığından çok daha fazla politika yaptığı söylenebilir,”¹¹ demektedir.

Toplumsal, siyasal meselelere kamusal alanda müdahil olmak (politik angajman) konusunda geç kalmış olduğunun

11. Lahire B., *Le travail sociologique de Bourdieu. Dettes et critiques*, La Découverte, Paris, 2001, s. 15. Bourdieu'nün Mart 1998'de İsviçre gazetesi *Le Temps*'a verdiği mülakattan aktarılmıştır, –ed.n.

kendisi de farkında olan Bourdieu, politik ve medyatik alanlarda sosyo-politik konumlanmasındaki değişimi vurgulayan sözleriyle politik duruşu hakkında öne sürülen iki farklı ve karşıt iddiayı da aslında böylece boşa çıkartmış olmaktadır: Bir tarafta tüm hayatı boyunca politik problemlerle uğraşmış birisi olarak Bourdieu¹². Diğer tarafta 90'lı yılların kariyerinde ve varoluş biçiminde bir dönüm noktası teşkil ettiği, hiç olmadığı kadar medyatik ve müdahil bir bilim insanı olarak karşımıza çıkan başka bir Bourdieu. Bu açıklamalar dikkate alınırda aslında, düşünürün süreklilik arz eden, eleştirel fakat mesafeli bir müdahil aydın pozisyonundan (Söz konusu mesafeli ve ölçülü duruşta, asistanı Wacquant'a göre çekingen, içe kapalı bir kişilik sahibi olmasının da etkisini hesaba katmak gerekiyor.)¹³ kamusal alanda giderek daha fazla görünürlük arz eden medyatik/politik bir pozisyona evrilmesi söz konusudur.¹⁴ Bourdieu'nün eserlerini türdeş bir bütün olarak görmekten vazgeçmek gerektiğini belirten Corcuff'un¹⁵ ifadesiyle zaten Bourdieu de *L'illusion biographique* [Biyografik yanılsama] başlıklı makalesinde¹⁶ okuyucuyu, biyografik çalışmalarda "hayatı" ve "eseri" süreklilik arz eden dümdüz bir yol, kusursuz bir bütünlük olarak kabul etmekten şüphe etmeye davet ediyordu. Bu daveti, Bourdieu'nün kendi entelektüel dönüşümü için de kabul edip düşünsel hayatındaki

12. Bu konuda Bourdieu'nün şahsında baştan beri müdahaleci bir sosyal bilimci portresi çizen *Interventions* başlıklı derleme kitabının kurgusu oldukça açıklayıcıdır, -ed.n.

13. Wacquant L., "1993'te Bourdieu: Bilimsel kutsamaya dair bir vaka incelemesi", *Cogito*, 2014, sayı 76, s. 22.

14. Lescourret M. A., *Bourdieu*, Flammarion, Paris, 2008, s. 360.

15. Corcuff P., *Bourdieu autrement: Fragilités d'un sociologue de combat*, Textuel, Paris, 2003, s. 11-12.

16. Bourdieu P., "L'illusion biographique", *Actes de la Recherche en Sciences Sociales*, 1986, 62-63, s. 69-72, s. 69.

farklı noktaları çizgisellikten uzak, ancak zıtlık barındırmayan duraklar olarak değerlendirebiliriz.

Mayıs 2001'de Atina'da bir toplantıda yaptığı *Angaje bir bilim için* başlıklı konuşmada entelektüeller ve militanlar, akademik camia ve toplumsal hareketler arasında bağ kurmaya çalışan Bourdieu'ye göre angaje olmak, yani sosyo-politik sorumluluk üstlenen bir bilim insanı olmak; *gerçek bir angaje bilgin* olmak için meşru olarak angaje olmak, yani *bilgiyi* dolaşıma sokmak, topluma mal etmek gerekmektedir. Ona göre bilimsel bilginin edinilmesi, ancak bilim insanları topluluğunun kurallarına tabi olarak yürütülen bilimsel çalışmayla mümkündür. Kamusal alana müdahil bir bilim insanı olmak ise bilimsel bilgiyi söz konusu müdahaleye dahil etmekten geçer.¹⁷ Bilim için bilim yapma adına benimsenen toplumsal sorunlara mesafeli tutumun ağır toplumsal sonuçlar doğurduğunu düşünen Bourdieu, konuşmasında bağımsız bilim insanları ve araştırmacıları neoliberal politikalara direnen toplumsal hareketlere bilimsel araçlar sunarak onları bu mücadelelerinde desteklemeye davet eder. Ona göre, neoliberal küreselleşme politikalarının yıkıcı toplumsal sonuçlarının giderek belirgin hâle geldiği ve yerkürenin ciddi felaketlerle tehdit altında olduğu günümüzde, özellikle politik, ekonomik ve medyatik alanlardan otonom/özerk bir bilim alanının ve bu alanda araştırma yürüten bilim insanlarının varlığı çok önemlidir.

Yaşamının son yıllarında Bourdieu, giderek daha fazla benimsediği aktif/sorumluluk üstlenen kamusal entelektüel bilim insanı pozisyonunu meşrulaştırmak ve sonradan angaje olduğu eleştirileriyle hesaplaşmak zorunda kalmıştır. Örneğin 4 Şubat 2000 yılında, Collège de France'ta Bertrand Chung ile yaptığı

17. Bourdieu P., "Pour un savoir engagé", Le Monde Diplomatique, <https://www.monde-diplomatique.fr/2002/02/BOURDIEU/8602> 25 Mayıs 2019.

bir söyleşide Bourdieu, bilimsel çalışmalarına dair yaptığı değerlendirmede, özellikle de sonradan angaje olduğu eleştirileri hakkında şöyle söylüyordu: “Bana bazen, neden son birkaç yıldır kamusal/medyatik alanda açıkça ve yoğun bir şekilde politik sorumluluk yüklediğim –birdenbire bir angaje aydın/bilim insanı olduğum– soruluyor. Aslında ben baştan beri sorumluydum, ama Cezayir Savaşı ve 68 öğrenci hareketi örneklerinde olduğu gibi yakıcı toplumsal meseleleri soğukkanlı bir tarzda değerlendirmeye çalıştım. Fakat artık geleneksel bilgin rolünü terk ederek politik alanda tavır almaya karar verdim. Çünkü içerisinde bulunduğumuz koşullar çok feci ve biz araştırmacılar/bilim insanları, toplumda çoğunluğun farkına varmadığı birçok şeyi anlayabiliyor ve önceden sezinleyebiliyoruz. Bir sonraki borsa krizini öngörme kapasitemiz yok. Ama büyük genel eğilimi/gidişatı görebiliyoruz ve bu da bize gelecek hakkında bir çeşit sezgi kazandırıyor. Öyle ki artık sessiz kalmak imkânsız hâle geldi. Çünkü insanlar er ya da geç, çoğu zaman çok geç, günümüzde ekonomik zorunluluklar adına dünyada uygulanan politikaların sonuçlarını keşfedecekler. Bu koşullarda insanlara nasıl şunu demeden durabiliriz: şimdi olup bitenler, mesela devletin (refah devletinin, sosyal devletin) yıkımı, size çok pahalıya mal olacak.”¹⁸

Dünyanın Sefaleti'nin 1993 yılında yayımlanmasından kısa bir süre sonra Bourdieu'ye Fransa'nın en büyük bilim ödülü CNRS [*Centre National de la Recherche Scientifique, Ulusal Bilimsel Araştırmalar Merkezi*] tarafından verildi. Bu yüksek prestijli ödül, düşünürün uzun süredir sosyal bilimler alanında biriktirdiği düşünsel sermayenin, değerli bir sembolik sermayeyle pekişme-

18. Bourdieu P., “Mondialisation et domination: de la finance à la culture”, *PUF, Cités*, no 51, s. 130.

si anlamına geliyordu. Akademik, politik ve medyatik alanların en önemli temsilcilerinin bir araya geldiği törende yaptığı konuşmada Bourdieu, bilimsel/akademik alanın özerkliğini savunmak adına “sosyal bilimlerin gerek siyasete gerekse medyaya bilinçli bir mesafe koyması” gerektiğini vurguluyordu. Ama artık bu *mesafe* toplum bilimcinin bu alanlara müdahil olmaktan sakınması anlamına gelmiyordu. Konuşmasında toplum bilincinin bir misyonu/sorumluluğu olduğu düşüncesini açıkça savunan Bourdieu’ye göre “...eleştirel bir karşı kuvvet ve kamu hizmeti olarak sosyoloji, toplumsal dönüşüme giden yolları aydınlatmaktan sorumludur.”¹⁹

Böylelikle 1993 sonunda bilimsel çalışmalarının popüler yankıları, Fransa’nın Nobel’i olarak anılan CNRS ödülüne layık görülmesiyle birleşince, Bourdieu giderek daha sıklıkla kolektif aydın olarak öne çıkacaktır. O, artık 90’lı yılların başından itibaren kazandığı ulusal ve uluslararası ödüllerle tanınırlığı giderek belirgin hale gelen, müstesna bilimsel birikiminin yanı sıra hatırı sayılır bir simgesel sermaye birikimine sahip bir sosyal bilimcidir. CNRS’in kendisini sosyoloji altın madalyasıyla ödüllendirmesini takip eden yıllarda, 1996’da Amerika’da Erwin Goffman ödülüne ve 1997’de Almanya’da Ernest Bloch ödülüne layık görüldü.

Bu yıllarda düşünür, Fransız siyasi yaşamında toplumsal tahakküm ilişkileri mekanizmasına karşı ezilenlerin yanında yer alarak hadiselerle müdahil olmaya çalışacak ve ulusal basında git gide daha fazla tanınan bir figüre dönüşecektir. Mart 1996’da Fransa’da göçmenliği kısıtlayıcı düzenlemelere tabi tutan Pasqua Yasası’na karşı imzaya açılan bir toplu dilekçeye destek verecek,

19. Wacquant L., “1993’te Bourdieu: Bilimsel kutsamaya dair bir vaka incelemesi”, *Cogito*, 2014, sayı 76, s. 27, 29.

Cezayir’de İslamcı’ların baskılarına maruz kalan aydınları destekleyecek, 1999’da sosyalist hükümeti sosyal demokrat sapmayla eleştirerek yeni bir “solun solu” için çağrıda bulunacaktır.²⁰

Yayıncılık konusunda da alternatif bir girişimde bulunan Bourdieu, Liber yayınevini kurarak buradan, *Televizyon Üzerine* ve *Karşı Ateşler* gibi neoliberal politikalarla kalem kavgasına girişen eleştirel nitelikli eserler yayımlamaya başlamıştır. Aynı dönemde “vatandaşlara yardım kaynağı yaratmak amacıyla küresel ölçekli finansal işlemlerin vergilendirilmesini” savunan ATTAC, (Association pour la taxation des transactions financières et pour l’action citoyenne), “işsizliğe karşı kolektif hareket” AC, (Actions collectives contre la chômage), ve liberalizme ve tekil düşünceye (uygulanan iktisat politikalarının alternatifsiz olduğu ve tartışmasız kabul edilmesi gerektiğini savunan neoliberal egemen ideolojiye) karşı kurulan Merleau-Ponty Kulübü gibi değişik dernek ve toplumsal hareketleri desteklemiş ve Le Monde Diplomatique gibi “dost” medyalarda neoliberalizm ve küreselleşme karşıtı yazılar yayımlamıştır.²¹

Eleştirel aksiyonun somutlaştığı asıl mecra, Fransa’da 1995’teki toplumsal hareketler ve 1996’da düzenlenen imza kampanyasının ardından Pierre Bourdieu’nün öncülüğünde kurulan Raisons d’Agir (Harekete Geçmenin Nedenleri) adlı dernektir. Küçük bir araştırmacılar grubunun etrafında şekillenen kuruluşun amacı, neoliberalizm ve küreselleşmeye karşı eleştirel ve rasyonel tutumların kamusal ve politik alanlarda var olmasını/görünürlüğünü sağlamak, her zaman her yerde hazır ve nazır piyasa iktisatçıları ve medyatik entelektüellerin ürettikleri piyasacı neoliberal egemen söylemlere karşı çıkmak ve direnmektir.

20. Bonnewitz P., *Pierre Bourdieu : Vie, oeuvres, concepts*, Ellipses, Paris, 2002, s. 17.

21. Bonnewitz P., *ag.e.*, Ellipses, Paris, 2002, s. 18.